

ΣΚΑΣΜΟΣ ...

... και πότε τον βγάζουμε

Αναθεώρηση της 23 Μαρτίου 2012

σ κ α σ μ ό ς

Από το βιβλίο του Άρη Στουγιαννίδη

... και ριξ' το στο γιαλό

www.stougiannidis.gr

© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
aris@stougiannidis.gr

Εισαγωγή

Έβγαλε βρώμα η ιστορία ότι ξοφλήσαμε
είμαστε λέει το παρατράγουδο στα ωραία άσματα
και επιτέλους **σκασμός** οι ρήτορες! Πολύ μιλήσαμε!
Στο εξής θα παίζουμε σ' αυτό το θίασο μόνο ως φαντάσματα

Λέει στο «Ανεμολόγιο» του ο Κώστας Τριπολίτης
Μια φράση του την ακούμε συχνά ιδιαίτερα από τους μεγαλύτερους,
ανώτερους και την λέμε κι εμείς με τη σειρά μας στους μικρότερους και
κατωτέρους.

Ετυμολογία

Το ρήμα που δημιούργησε το σκασμός είναι το σκάω ή σκάζω
Επ' αυτού ο νυν υπουργός παιδείας (Λεξικό Μπαμπινιώτη #171) μας
πληροφορεί για τα πολλά ωραία και περίεργα που προέρχονται από το
σκάζω

σκάζω κ. σκάω ρήμα μεταβατικό και αμετάβατο . Από το αρχαίο σχάζω :

- έσκασα απ τη ζεστή
- έσκασα από το κακό μου
- άρχισε να κλαίει το σκασμένο
- μου έσκασε το μπαλόνι
- του έσκασε ένα χαστούκι (τον χαστούκισε)
- μου 'σκασε ένα φιλί στο μάγουλο
- σκάω το μυστικό φανερώνω κάτι κρυφό,
- μου έσκασε το παραμύθι
- σκάω μύτη
- θα με σκάσει αυτό το παιδί με τις απαιτήσεις του
- εσύ. παιδάκι μου. σκας γάιδαρο!!
- θα με σκάσει αυτό το αυτοκίνητο, πάλι έμεινε στη μέση τού δρόμου!
- έσκασα πενήντα ευρώ πρωί-πρωί για βενζίνη
- Ξέρεις πόσα έσκασα για φόρους φέτος:
- μου ζητούσαν να τους τα σκάω κάθε μήνα για «προστασία»
- ο τοίχος έσκασε σε πολλές μεριές και πέφτουν σοβάδες
- έσκασαν τα χείλη μου από το κρύο και τον αέρα
- τα χέρια μου είναι σκασμένα
- να σκάσουν οι γειτονιά, ή οι οχθροί
- μια βόμβα έσκασε σήμερα στο κέντρο της πόλης
- έσκασε δίπλα του μια οβίδα
- σκάει η βόμβα

- σκάω σαν καρπούζι
και τελικά
- να σκάσεις και να πλαντάξεις

Για το «σκασμός» και τη προστακτική «σκάσε» δεν λέει τίποτε!

Φυσικά όταν λέμε σε κάποιον «σκάσε» δεν εννοούμε τόσο βάρια κατάρα. Δεν θέλουμε να εκραγεί ο συνομιλητής μας, θέλουμε να πάψει να μιλάει, να σιωπήσει.

Η φράση κατά την γνώμη προέρχεται από το ναυτικό πρόσταγμα «σχάζε» που ίσχυε μέχρι και τώρα στο πολεμικό ναυτικό και αφορούσε τους κωπηλάτες. Τα περισσότερα προστάγματα του Πολεμικού Ναυτικού προέρχονται κατευθείαν από την αρχαία ορολογία όπως και οι περισσότερες ονομασίες εξαρτημάτων, εξαρτισμού και ενεργειών. Η ενεργεία που εκτελείται με το πρόσταγμα «σχάζε» είναι η κίνηση των κουπιών αντίθετα μέσα στο νερό. Κινούνται δηλαδή από την πλώρη προς την πρύμνη. Αυτό κάνει το πλεύσιμο να σταματήσει.

Στο ιδίωμα των ναυτικών, την βαθειά επηρεασμένη από την βενετσιάνικη, ιταλική ορολογία το «σχάζε» λέγονταν «σια»

Από το Ιταλικό ρήμα sciare* < αρχ. Ιτ. Assiare < secare < segare = κόβω, πριονίζω (Σεγα=πριονι ξυλοκοπτικής, Έμεινε σέκος = ξεράθηκε, λιποθύμησε, κυριολεκτικά: κόπηκε από το περιβάλλον, έχασε τις αισθήσεις του, σέκτα = φατρία, αποκομμένο τμήμα ομάδας πρβ. σεκταρισμός, Αγγλικό sector, γαλ. secteur = τομέας)

Η **σια** είναι τρόπος κωπηλασίας: η **σχάσις** (πρβλ. παραγγέλματα κωπηλασίας : «σχάζε καλώς» ή «σχάζε βαθέως»). Στα κωπήλατα σκάφη το κουπί έκανε **σια**, έκοβε δηλαδή ταχύτητα, κινώντας τα κουπιά του αντίθετα από την πρύμνη προς την πλώρη. Κάτι ανάλογο με το **ανάποδα** των μηχανοκίνητων πλοίων.

Η φράση λέγεται όταν κάποια ενεργεία φθίνει πια στο τέλος της.

Βλ και ΝΕΤΑ

*) Υπενθυμίζω πως στα Ιταλικά το sci προφέρεται ως δασύ "σι" όπως το γαλλικό ch στο chat.

ΦΡ. Σια κι'αράξαμε που μπορεί να ήταν και σια [διο]τι'αράξαμε με την έννοια «κάντε σια γιατί κτυπήσαμε την καρίνα στον άμμο» . Αρασέ σημαίνει κυριολεκτικά κτυπώ, και κατ' επεκταση «φτάνω στη στεριά»

Πάντως η επίσημη προσαγή «σχάζε» (δινόταν μάλιστα στον ενικό για έμφαση, αν και απευθύνονταν σε πολλούς) σήμαινε ΣΤΑΜΑΤΑ, ΣΧΑΣΕ.

Μετά άρχισε να χρησιμοποιείται ως ΣΤΑΜΑΤΑ να μιλάς.

Άρα το Σκάσε και μη μιλάς είναι παλιλλογία.

Συνώνυμα

Κοφ' το [το κουβεντολόι]

Βουλωσ' το [το στόμα σου]

Παυσε (pause που λέμε στα συγχρονα ελληνικά!)

Να σκάσουν οι οχθροί μας

Τα Αγγλικά λεξικά Ναυτικών όρων μεταφράζουν το «σχάζε» σε «hold on» φράση που λένε οι αγγλόφωνοι για το «για στάματα!» αλλά με πιο ευγενική απόχρωση.